

Warszawa, dnia 4 maja 2020 r.

ICOM POLSKA.004.07.03.2020.

Szanowny Pan
Profesor dr hab. Piotr Gliński
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Szanowny Panie Premierze,

Zapowiedź nieodległego już otwierania muzeów i galerii skłania do przemyślenia dotychczasowych doświadczeń, których spory zasób został nagromadzony w ostatnich tygodniach zarówno w Polsce, jak i zagranicą. Komitet Narodowy ICOM POLSKA Międzynarodowej Rady Muzeów zapoznaje się z wieloma informacjami napływającymi od naszych kolegów z krajów, w których stosowane są zróżnicowane strategie walki z pandemią. Dodatkowo nasz komitet przeprowadził szybką ankietę wśród kilkudziesięciu polskich muzeów i galerii o różnej wielkości i profilu. Wierzymy, że wynikające z tego wnioski mogą być przydatne dla organizatorów muzeów i ich organów zarządzających, a także dla Pana Premiera, Ministerstwa Kultury oraz innych władz państwowych, które - stanowiąc prawo i zasady finansowania - określają warunki brzegowe funkcjonowania polskiego muzealnictwa. Ankieta przesłaliśmy w zeszłym tygodniu na ręce p. dyrektor Pauliny Florjanowicz.

Najistotniejsze konkluzje naszym zdaniem są następujące:

- 1. Wpływ pandemii na sytuację muzeów i galerii jest bardzo zróżnicowany i nie może być jednego trybu postępowania w fazie ich odblokowywania.** Mniejsze i bardziej tradycyjne placówki mogą bez trudu wznowić działalność, podczas gdy w dużych muzeach, zwłaszcza tych o znacznym nasyceniu multimedialnym, nie będzie to szybko możliwe, a konieczne tam zmiany funkcjonowania (z uwagi na nowy reżim sanitarny, zmiany w frekwencji itd.) powinny być starannie i stopniowo przygotowywane. Poza wypracowaniem możliwie bezpiecznych form działalności wystawienniczej, gruntownie muszą się zmienić formy działalności edukacyjnej oraz kulturalnej. Słuszne jest więc pozostawienie decyzji w tych sprawach organom zarządzającym poszczególnych instytucji kultury, a otwarcie muzeów i galerii można rozpoczynać od udostępnienia tylko niektórych ich części: wystaw czasowych, poszczególnych obiektów, parków i innych stref na wolnym powietrzu, oraz od wydarzeń publicznych, organizowanych poza przestrzeniami przechowującymi najcenniejsze zbiory, których nie można narażać na działania dezynfekcyjne.

2. **Niezależnie od sposobu ponownego otwierania muzeów, w ogromnej większości przypadków jeszcze bardzo długo nie będzie możliwy powrót do stanu sprzed pandemii.** Nowe nawyki ograniczające kontakty w miejscach publicznych oraz załamanie się turystyki, zarówno międzynarodowej, jak i krajowej, oraz zmiany w edukacji, jeszcze przez wiele miesięcy, a może i lat, będą oddziaływały negatywnie na frekwencję i wymagały przebudowy sposobów funkcjonowania muzeów. Adaptacja do tych warunków musi się dokonywać stopniowo. To samo dotyczy wspólnych przedsięwzięć muzealnych, zwłaszcza międzynarodowych.
3. **Konsekwencje finansowe tych zmian będą także długotrwałe i głębokie.** Utrata przychodów z tytułu sprzedaży biletów, organizacji wydarzeń edukacyjnych, wynajmów komercyjnych, wsparcia sponsorów oraz zapowiedziane cięcia budżetowe nie prowadzą do bilansu bieżących tygodni zamknięcia muzeów, ale utrzymają się także w następnych miesiącach i dłużej. W wielu wypadkach będą to straty rzędu kilkudziesięciu procent, co w całości budżetów nawet silniejszych muzeów może oznaczać spadek przychodów o 15-30% w skali rocznej. Trzeba przy tym zakładać, że ponowne uruchomienie muzeów będzie początkowo się wiązało nie tyle z odzyskiwaniem utraconych dochodów, ile z dodatkowymi kosztami, jakie wynikają z prowadzenia działalności w nowym reżimie sanitarnym i przy zmniejszonej frekwencji. Wznowienie działalności przy jednoczesnym, koniecznym ograniczeniu liczby widzów spowoduje pogłębianie się straty finansowej.

Te trudne sytuacje wymagają przygotowania z góry środków, które umożliwią rządowi reagowanie adekwatne do skali nadchodzących wyzwań. Jesteśmy wdzięczni za znaczne zwiększenie puli przeznaczonej na program „Kultura w sieci”. Jest to jednak tylko jedna, choć najbardziej dzisiaj aktualna, sfera obecności kultury. Sytuacja instytucji kultury, w tym muzeów, z dużym prawdopodobieństwem będzie wymagała jednak wsparcia w znacznie większym zakresie. Dlatego:

4. **Postulujemy większy udział przedstawicieli sektora muzealnego w procesie tworzenie rozwiązań mających wesprzeć ten sektor w ramach tarczy antykryzysowej.** Docierają do nas niepokojące sygnały wskazujące na znikomą reprezentację środowisk kultury w dyskusjach zespołu kryzysowego powołanego przez panią Wicepremier Jadwigę Emilewicz.
5. **Apelujemy o dokonanie przeglądu planowanych jeszcze na ten rok wydatków budżetowych MKiDN z intencją urealnienia skali i harmonogramów projektów inwestycyjnych.** W wielu przypadkach, poza występującymi już opóźnieniami, może być zasadne wydłużenie terminów realizacji, a nawet ograniczenie tych planów oraz przyszłych kosztów utrzymania nowych instytucji. Poza własnym budżetem ministerstwa w obecnym stanie wyższej konieczności przedmiotem ponownej oceny powinny stać się także inne wydatki, w odniesieniu do których potrzebne jest rozszerzenie mitygującego wpływu MKiDN (takie jak dotacje dla

mediów publicznych, IPN, środki Polskiej Fundacji Narodowej, zwiększenie udziału Funduszu Promocji Kultury itp). We wszystkich tych zakresach można uzyskać oszczędności rządu setek milionów złotych, które powinny być przeznaczone na rozszerzenie wspomagania kultury, a zapewne także edukacji i służby zdrowia. Zwiększenie możliwości finansowania wyłącznie za pośrednictwem programów operacyjnych Ministra nie może być wystarczające i efektywne.

6. **Apelujemy również o prymat kryteriów merytorycznych przy podejmowaniu decyzji dotyczących muzeów** (w tym konkursowy tryb nominacji dyrektorskich i zmiany legislacyjne służące wzmocnieniu podmiotowości instytucji kultury), a także o niemotywowany politycznie nadzór nad instytucjami samorządowymi oraz przestrzeganiem w nich prawa (jak również skali ich finansowania ze środków samorządowych).
7. **Potrzebna jest też szersza pomoc dla twórców i artystów oraz nieetatowych pracowników instytucji kultury**, w tym szczególnie nieodkładanie kwestii ich ubezpieczenia zdrowotnego i emerytalnego.

Wiele z tych rozwiązań powinno zostać wypracowanych przez rząd i samorządy w porozumieniu ze środowiskami kultury, w tym organizacjami muzealników.

Liczymy na podjęcie przez Pana Premiera długoterminowych działań, pozwalających systemowo wesprzeć muzea i inne instytucje kultury, by mogły one przejść przez najbliższy, najtrudniejszy okres wznawiania działalności w warunkach pandemii.

Z wyrazami szacunku, w imieniu Prezydium Komitetu Narodowego ICOM POLSKA

dr Piotr Rypson, prof. P-JATK
Przewodniczący ICOM POLSKA

Do wiadomości:

Pani Paulina Florjanowicz – Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w MKiDN.